ΠΑΛΗΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΤΟΥ Κ. ΑΘΑΝ. ΖΕΡΒΟΠΟΥΛΟΥ (ΚΡΟΥΠ)

ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ

(Γραμμένες γιὰ τὸ «Μπουκέτο»)

ΙΕ'.

Ο Γαβριηλίδης δὲν ἤθελε — ὅπως εἴπαμε — τοὺς ἀξιωματικοὺς νὰ φύγουν ἀπὸ τοὺς στρατῶνες καὶ ν' ἀρθρογραφοῦν. Ἐπίστευε πὼς ὁ λαὸς ἦταν ἱκανὸς νὰ κάμη τὰ κινήματα καὶ νὰ διώξη τοὺς κυβερνήτας. Ὁ στρατὸς πειθαρχῶντας στὴ Λαϊκὴ Κυβέρνησι, θὰ ἐκτελοῦσε μόνον πιστὰ τὶς διαταγὲς τῆς λαϊκῆς δικτατορίας. Ἠπατᾶτο φυσικὰ ὁ Γαβριηλίδης. Κι' ἂν ζοῦσε κι' ἔβλεπε ὅλα τὰ ἀπὸ τοῦ 1922 κινήματα, ἀσφαλῶς θ' ἄλλαζε γνώμη.

Κατόπιν τῆς ἀρνήσεως τοῦ Γαβριηλίδη, ὁ Λοιδωρίκης κατέφυγε στὸν κ. Χαιρόπουλο καὶ ὁ «Χρόνος» ἄρχισε τὴ δημοσίευσι τῶν ἄρθρων του, τὰ ὁποῖα τοῦ ἔδωσαν τὴν πρώτη κυκλοφορία, καὶ τὸν ἔκαμαν ρυθμιστὴ τῆς καταστάσεως, μέχρι τέτοιου μάλιστα σημείου, ὥστε νὰ πρωτοστατήση καὶ στὴν πρόσκλησι τοῦ κ. Βενιζέλου ἀπὸ τὴν Κρήτη.

Τὸ βράδυ τῆς ἐπαναστάσεως πολλοὶ ξενύχτηδες ἄφησαν τὰ κέντρα τῆς Ὁμονοίας καὶ τράβηξαν κ' αὐτοὶ γιὰ τὸ Γουδί.

Τὴν ἑπομένην εἰδοποιήθη γιὰ τὸ κίνημα πρωΐ-πρωΐ ὁ βασιλεύς, ὁ ὁποῖος βρισκόταν στὸ Τατόϊ. Ἀμέσως κατέβκε στὶς 10 στὴν Ἀθήνα κι' ἐδέχθηκε στὸ παλάτι τὸν Ράλλη, ὅσπις τοῦ ὑπέβαλε τὴν παραίτησί του. Τὸ ἴδιο βράδυ ὡρίζετο ἡ νέα κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Κυριακούλην Μαυρομιχάλην καὶ τὴν νύχτα ἐδημοσιεύετο στὸ φύλλο τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τὸ διάταγμα τῆς γενικῆς ἀμνηστείας, ἡ ὁποία ἐχορηγεῖτο *«εἰς πάντας τοὺς ὁπωσδήποτε μετασχόντας ἀξιωματικούς, ὑπαξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας τοῦ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν στρατοῦ εἰς τὰ συμβάντα τῆς 14 Αὐγούστου»*.

Κατόπιν αὐτοῦ ὁ στρατὸς ἐπανῆλθεν αὐθημερὸν στοὺς στρατῶνας, ἐνῶ μιὰ φωνὴ κυριαρχοῦσε στὴν Ἀθήνα :

— Νὰ γυμνασθοῦν οἱ... ἀπαλλαγέντες !

Ὅλος ὁ κόσμος ζητοῦσε στρατὸ καὶ στόλο ἀξιόμαχο...

* * *

Περνοῦσαν ὅμως ἡ μέρες καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ δὲν ἔβλεπαν καμμιὰ κίνησι, κανέναν ἐνθουσιασμό, καμμίαν ἐνθάρρυνσι οὔτε ἀπὸ τὸν Τύπο, οὔτε ἀπὸ τὸ λαό. Σινέβη μάλιστα καὶ τὸ ἀντίθετο. Ὁ λαὸς τῶν ἐπαρχιῶν ὄχι μόνο ἔμεινε ἀμέτοχος, ἀλλὰ καὶ προέβη σ' ἀντίθετες ἐκδηλώσεις, ὅπως στὰς Πάτρας καὶ στὴν Κέρκυρα, ὁπόθεν ἐπέρασε ταξειδεύοντας γιὰ τὴν Εὐρώπη ὁ μακαρίτης Κωνσταντῖνος. Αὐτὸς ἀνησύχησε τοὺς ἀξιωματικοὺς κι' ἔστειλαν τὸν Γ. Καραϊσκάκη στὴν Πάτρα γι' ἀνάδρασι. Ἔτσι ἔγινε ἡ πρώτη ἐκδήλωσις τοῦ λαοῦ, χλιαρὰ μέν, ἀλλὰ πάντοτε ἐκδήλωσι τῶν μαζῶν ὑπὲρ τοῦ κινήματος.

Ἔπειτα ἦρθε συνεπάκοιρος ὁ μακαρίτης Κ. Ἔσλιν μὲ τὸν δικηγορικὸ σύλλογο Ἀθηνῶν, καὶ κατόπιν τούτου ἀπεφασίσθη νὰ γίνη παλλαϊκὸ συλλαλητήριο στὴν Ἀθήνα τὴν 11 Σεπτεμβρίου.

Τὸ συλλαλητήριο αὐτὸ ἦταν γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη πρωτοφανὲς εἰς ὄγκον καὶ εἰς περιεχόμενον. Θυμοῦμαι πὼς ἦταν γεμάτη ὅλη ἡ ὁδὸς Στοδίου. Ἀνέβαινε ἡ διαδήλωσι πρὸς τὸ Παλάτι καὶ ἀκόμα ἔφταναν στὴν πλατεῖα τῆς Ὁμονοίας τὰ πλήθη ποὺ εἶχαν ἀρχικῶς συγκεντρωθεῖ στὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως. Μαζὶ μὲ τοὺς ἐργάτες στὸ συλλαλητήριο αὐτὸ ἦσαν καὶ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ φοιτηταί. Μὲ τὰ λαϊκὰ στρώματα δηλαδὴ εἶχεν ἀναμιχθεῖ καὶ τὸ ἄνθος τῆς τότε διανοήσεως.

Τὸ σύνθημα τοῦ συλλαλητηρίου τὸ ἔδωσαν ἡ καμπάνες τῆς πρωτευούσης. Εἶχεν ὁρισθεῖ ὡς ὥρα συγκεντρώσεως ἡ 4η, ἀλλ' ἡ καμπάνες χτυποῦσαν μεσημεριάτικα ! Τὰ μαγαζιὰ ἔκλεισαν ἀμέσως κι' ὅλος ὁ κόσμος ἔσπευδε στὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως. Μπροστὰ στὴ διαδήλωσι ἦσαν οἱ ρασοφοροῦντες φοιτηταὶ τῆς Θεολογίας μ' ἕνα λάβαρο τῶν συντεχνιῶν ! Δὲν ἔλειπαν οὔτε οἱ γηραιότεροι καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ Μιστριώτης καὶ Καζάζης.

Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ συλλαλητηρίου ἀνέβηκε στ' ἀνάκτορα κι' ἐπέδωσε τὸ ψήφισμα στὸ βασιλέα, ὁ ὁποῖος κατόπιν τῶν ἐπιμόνων ζητωκραυγῶν τοῦ πλήθους, βγῆκε στὸν ἐξώστη καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς :

— Σᾶς εὐχαριστῶ ἀπὸ καρδίας διὰ τὰς ζητωκραυγάς σας καὶ σᾶς συγχαίρω διὰ τὴν εἰρηνικὴν καὶ νομοταγῆ ἐκδήλωσιν τῶν εὐχῶν σας. Ζήτω τὸ Ἔθνος !...

Ἔπειτα ὁ κόσμος ἐπέρασε καὶ ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ πρωθυπουργοῦ Μαυρομιχάλη, ὅπου ὡμίλησε καὶ αὐτὸς καὶ κατόπιν διαλύθηκε μὲ ἡσυχία.

* * *

Ἔπρεπεν ὅμως νὰ γίνη τὸ λαϊκὸ αὐτὸ συλλαλητήριο γιὰ νὰ γεμίση ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ ὁ μακαρίτης Γαβριηλίδης.

Τὴν ἑπομένη ὅλες ἡ σελίδες τῆς «Ἀκροπόλεως» εἶχαν ἀφιερωθεῖ στὴν περιγραφὴ τοῦ συλλαλητηρίου αὐτοῦ. Ἔγραψε δὲ κι' ὁ ἴδιος τὸ πρῶτο του ἄρθρο γιὰ τὴν ἐπανάστασι μὲ τὸν τίτλο : «Τ ἡ ν Χ α ι ρ ε τ ί ζ ο μ ε ν».

Ἰδοὺ ἕνα μέτρος τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ :

«Ἡμεῖς μὲ ἰδιαιτέραν χαρὰν χαιρετίζομεν τὴν εἰρηνικήν, τὴν νηφαλίαν, τὴν νοικοκυρεμμένην, τὴν ἀξιοπρεπῆ, τὴν σοβαράν, τὴν θετικὴν ἐξέγερσιν τῆς χθεσινῆς ἡμέρας. Ὑπῆρξεν ἔργον τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἀγώνων τῆς «Ἀκροπόλεως».

»Εἶνε ἡ εἰρηνικὴ ἐπανάστασις, τὴν ὁποίαν ἐκηρύξαμεν, τὴν ὁποίαν ἐζητήσαμεν ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, χειραφετούμενον, φωτιζόμενον, λαμβάνοντα συνείδησιν ἑαυτοῦ. Καὶ τὴν ὁποίαν ἀπὸ χθὲς μὲ ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν καὶ ὑπερηφάνειαν βλέπομεν ν' ἀρχίζη νὰ λαμβάνη σάρκας καὶ ὀστᾶ...».

Δηλαδὴ μόνον ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν στρατὸν ἔβλεπε τὴν εἰρηνικὴν του ἐπανάστασιν νὰ πραγματοποιῆται ὁ Γαβριηλίδης, ὅπως ὁ ἴδιος τὴν ἤθελε καὶ τὴν ἐπεζήτησε. Καὶ τότε μόνον πῆρε τὴν πέννα του γιὰ νὰ γράψη ἐνθουσιωδῶς, ὅταν εἶδε τὰ ὄνειρά του καὶ τὶς ἐλπίδες του νὰ παίρνουν «σάρκα καὶ ὀστᾶ», ὅπως ἔλεγε στὸ ἄρθρο του.

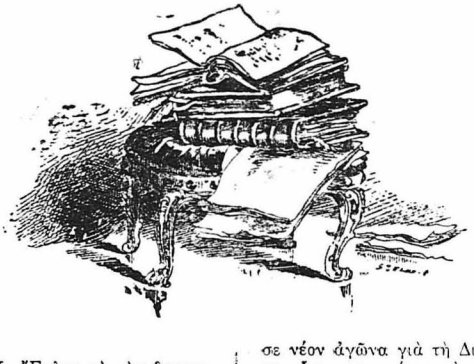

Ἀπὸ τὸ συλλαλητήριο αὐτὸ τῶν Ἀθηνῶν ποὺ τὸ ὠνόμασε γιὰ τὴν τάξι του «Ἀγγλικό», ὁ τότε Ἄγγλος πρεσβευτὴς σὲρ Ἔλλιοτ, πῆραν φωτιὰ καὶ ἡ ἐπαρχίες. Τὴν ἴδια μέρα ἔγιναν παρόμοια στὴ Σύρο, στὸ Βόλο, στὰς Καλάμας, στὰς Θήβας, στὴ Λάρισσα, στὸ Ἄργος, στὸ Ἀγρίνιο, στὸ Μεσολόγγι κι' ἀργότερα καὶ στὶς ἄλλες πόλεις.

* * *

Ὅταν κατόπιν μὲ τὶς ἐργασίες τῆς Βουλῆς, τὶς ὁποῖες παρακολουθοῦσαν οἱ ἀξιωματικοί, ἐψηφίζοντο ἐν σιγῇ τὰ διάφορα νομοσχέδια τῆς τότε ἀνορθωτικῆς Κυβερνήσεως Μαυρομιχάλη, καὶ πρὸ παντὸς τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Εὐταξία, ὁ Γαβριηλίδης ἄρχισε νέον ἀγῶνα γιὰ τὴ Δικαιοσύνη καὶ τὸ Πανεπιστήμιο. Γιὰ τὴν πρώτη εἶχε συνεργάτες τὸν μακαρίτη Νικόλαο Δημητρακόπουλο καὶ τὸν Πέτρο Θηβαῖο. Ὅλα τὰ δικαστικὰ νομοσχέδια στὴν «Ἀκρόπολι» συνεζητοῦντο καὶ ἐσχολιάζοντο, ἀφοῦ στὴ Βουλὴ οἱ πατέρες δὲν μιλοῦσαν.

«Ἐγνώσθη — ἔγραφε τὸ «Ματὲν» τότε, κατ' ἀνταπόκρισιν ἐξ Ἀθηνῶν — *ὅτι ὁ Στρατιωτικὸς Σύνδεσμος αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα θὰ ἐπιτρέψη εἰς τοὺς βουλευτὰς ν' ἀνοίξουν τὸ στόμα των!»*.

Γιατὶ κι' ὅλος ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος εἶχε κηρυχθεῖ κατὰ τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα ἐσχολίαζε μὲ κακία καὶ δυσμένεια.

* * *

Σχεδὸν ἀμέσως ὁ Γαβριηλίδης ἄρχισε καὶ ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐκκαθάρισι τοῦ Πανεπιστημίου, ἡ ὁποία ἀπησχόλησε καὶ τὴ Βουλή. Τὰ ἄρθρα του ἦσαν καυτερά, ἀποκαλυπτικὰ καὶ εἶχαν ἐπαναστατικὸ χαρακτῆρα.

«Ἐμπρός, τὸ φτυάρι, ἔγραφε πρὸς τὴν Κυβέρνησι. *Καθαρίστε το, τί τὸ φυλᾶτε;»*. Ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις δὲν εἶχε τὸ κουράγιο νὰ βάλη χέρι στὸ ἀνώτατο αὐτὸ ἐκπαιδευτήριο. Οἱ φοιτηταὶ πάλιν, ἀντιθέτως, ἔκαναν συλλαλητήρια ὑπὲρ τῶν καθηγητῶν καὶ τὸ ζήτημα δὲν ἦταν οὔτε εὔκολο, οὔτε καὶ ὥριμο τότε. Κι' ἔτσι, οἱ πρῶτοι αὐτοὶ ἀγῶνες τοῦ Γαβριηλίδη γιὰ τὴν ἐκκαθάρισι τοῦ Πανεπιστημίου, δὲν ἔφεραν ἄμεσο καὶ γρήγορο ἀποτέλεσμα.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ : Ἡ συνέχεια.

θέατρο, κάνοντας φιλολογία, ζωγραφική, κι' ἀσχολουμένη μὲ τὴ θεοσοφία. Ἔπειτα γύρισε πάλι στὴν Εὐρώπη καὶ πέρασε μερικὰ χρόνια—τὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς της—κάπως ἥσυχα.

Στὰ 1911, ὁ ἄντρας της πέθανε καὶ τότε αὐτοκτόνησε κι' ἐκείνη. Τὴν ἔθαψαν στὸ κοιμητήριο τοῦ Μονάχου, χωρὶς παπᾶ καὶ ἱεροτελεστία, στὴ μικρὴ περιοχὴ ποὺ θάβουν τοὺς αὐτόχειρας. Ἔτσι τελείωσε τὸ «Πνεῦμα τοῦ Χοροῦ»...

Ἐπάνω στὸ λεπτὸ καὶ γεμᾶτο νεῦρα ἐφηβικὸ κορμὶ τοῦ γλυπτικοῦ συμπλέγματος τοῦ Καρπώ, εἶνε τοποθετημένο τώρα τὸ κεφάλι μιᾶς ἀπ' τὶς πιὸ τρομερὲς καὶ χαριτωμένες γυναῖκες ποὺ εἶδε ὁ κόσμος τὸν καιρὸ ἐκεῖνο — μιᾶς γυναίκας ποὺ γνώρισε τὸν πλοῦτο καὶ τὴν ἀθλιότητα, ποὺ ἀγάπησε μὲ πάθος τὴ ζωὴ καὶ ποὺ ἔκανε πολλοὺς νὰ ὑποφέρουν. Ἂν καὶ ἡ καρδιά της ἐστερεῖτο οἴκτου καὶ μπορεῖ νὰ πῆ κανένας πὼς ἡ Ἑλένη δὲν ἀγάπησε ποτέ, πρέπει πολλὰ νὰ τῆς συγχωρηθοῦν, γιατὶ ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτα ὡραία...